

ΑΡΧΑΙΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΤΟ ΛΑΥΡΙΟ

Τον Αύγουστο του 1980 άρχισαν οι προκαταρκτικές εργασίες για την κατασκευή του εργοστασίου όπλων της ΕΒΟ στην περιοχή ΝΔ του Λαυρίου δίπλα στις παλιές εγκαταστάσεις της ΠΥΡΚΑΛ.

Ήταν γνωστό ότι στην περιοχή υπήρχαν αρχαία, π.χ. μέσα στην ΠΥΡΚΑΛ είχαν εντοπιστεί πλυντήρια μετάλλων, δεξαμενές και άλλες εγκαταστάσεις¹. Δεν είχε γίνει όμως ποτέ γνωστό το πλήθος των εγκαταστάσεων που απλώνονταν σε μια έκταση περίπου 3.500 στρεμμάτων ανάμεσα στις κοιλάδες Νόρια και Μπότσαρη και τη Σούριζα. Καθώς το δάσος ήταν πολύ πυκνό στην περιοχή αυτή τα αρχαία διατηρήθηκαν πολύ καλά.

Με τις πρώτες εργασίες της ΕΒΟ άρχισαν να εντοπίζονται στοές εξορύξεως, φρέατα εξαερισμού, δεξαμενές νερού, πλυντήρια μετάλλων και άλλες εγκαταστάσεις. Ένα πυκνό δίκτυο δρόμων συνέδεε τα αυτοτελή συγκροτήματα επεξεργασίας μετάλλου, ενώ εντοπίστηκαν δύο τουλάχιστον μεγάλοι αρχαίοι δρόμοι. Ένας από αυτούς οδηγούσε από το Λαύριο στη Σούριζα και τον χρησιμοποιούσαν ως τελευταία οι κάτοικοι της περιοχής.

Όταν πια βεβαιώθηκε πόσο πολλά και σημαντικά αρχαία υπήρχαν, έγιναν προσπάθειες να απομακρυνθεί το εργοστάσιο από την περιοχή αυτή, που θα μπορούσε να γίνει ένα μεγάλο υπαίθριο Μουσείο και το πρώτο αρχαιολογικό πάρκο στην Ελλάδα. Τελικά όμως η κατασκευή του δεν εμποδίστηκε. Σε μια πρώτη φάση προσπαθήσαμε να διατηρηθούν όσο το δυνατόν περισσότερα αρχαία με αλλαγές στα σχέδια της ΕΒΟ. Αργότερα ο συνάδελφος Β. Κακαβογιάννης κατόρθωσε να αποκαλύψει και να αναδείξει μερικώς από αυτές τις εγκαταστάσεις.

Τον Οκτώβριο του 1980 κατά τη διάνοιξη ενός δρόμου μέσα στο εργοτάξιο εντοπίστηκε νεκροταφείο του 5ου αι. π.Χ. που ερευνήθηκε συστηματικά για περισσότερο από ένα χρόνο. Είναι το πρώτο μεγάλο νεκροταφείο² που βρέθηκε και ερευνήθηκε στη Λαυρεωτική και ιδιαίτερα σημαντικό όταν συσχετισθεί με τις γύρω εγκαταστάσεις. Για πρώτη φορά βασισμένοι σε ανασκαφικά στοιχεία μπορούμε να έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τη ζωή και τις δραστηριότητες των κατοίκων της Λαυρεωτικής που τόσο σημαντικό ρόλο έπαιξε στην ανάδειξη της αρχαίας Αθήνας σε πρώτη δύναμη στον ελληνικό χώρο.

Η δουλειά των χιλιάδων δούλων και των πολιτών-εργατών που για χρόνια έβγαζαν τον άργυρο από τα βάθη της γης της Λαυρεωτικής στήριξε την Αθηναϊκή Δημοκρατία (καί αυτό το είχαν ήδη κατανοήσει από τον πε-

ρασμένο αιώνα ερευνητές όπως οι Ardaillon και Κορδέλλας που πρώτοι ασχολήθηκαν με τα αρχαία μεταλλεία του Λαυρίου).

Το νεκροταφείο απλωνόταν στις όχθες μεγάλου ρεύματος που διασχίζει την περιοχή από Α-Δ, περίπου παράλληλα στο γνωστό αρχαίο δρόμο³ που οδηγούσε από το Λαύριο στη Σούριζα.

Ερευνήθηκαν συνολικά 219 τάφοι, εντοπίστηκαν όμως πολλοί περισσότεροι που είχαν ήδη καταστραφεί ή με τα έργα της ΕΒΟ ή από παλαιότερες επεμβάσεις. Οι τάφοι ήταν απλοί λάκκοι στο χώμα ή το βραχώδες έδαφος, κιβωτιόσχημοι (δηλ. λάκκοι με τα τοιχώματα καλυμένα με πλάκες ή ξερολιθιά) και κεραμοσκεπείς (καλυμένοι με πήλινες κεραμίδες). Ήταν τοποθετημένοι σε πυκνή διάταξη σε σχεδόν κανονικές σειρές και πολλοί απ' αυτούς είχαν κάλυμα από σχιστολιθικές πλάκες. Άλλοι είχαν καλυφθεί με ένα σωρό από πέτρες ή απλώς με λίγο χώμα.

Σε αρκετές περιπτώσεις νεότεροι τάφοι κατασκευάστηκαν πάνω σε παλιότερους καταστρέφοντας κάποιο τμήμα τους. Βρέθηκαν και τάφοι που χρησιμοποιήθηκαν για δύο ή περισσότερες ταφές. Στις περιπτώσεις αυτές ο μεταγενέστερος νεκρός τοποθετήθηκε απλώς πάνω στον προηγούμενο ή τοποθετήθηκε στον τάφο, αφού τα οστά του προηγούμενου παραμερίστηκαν πρόχειρα σε μιαν άκρη. Συχνά βρέθηκαν κρανία πεταμένα μέσα στον τάφο δίπλα στον τελευταίο νεκρό χωρίς καμιά προσοχή. Γενικά δεν παρατηρήθηκε κάποιος ιδιαίτερος σεβασμός για τους παλιότερους νεκρούς ούτε κάποια προσοχή στη μεταχείρισή τους.

Σε λίγες περιπτώσεις δύο νεκροί είχαν τοποθετηθεί ταυτόχρονα στον ίδιο τάφο. Αυτό μπορεί να οφείλεται ή σε έλλειψη χώρου ή σε κακή οικονομική κατάσταση των οικογενειών των νεκρών, το πιο πιθανό όμως είναι ότι οι νεκροί ήταν συγγενείς ή ίσως κάποιο ζευγάρι.

Δύο περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές. Σ' ένα μεγάλο λάκκο υπήρχαν δύο νεκροί ο ένας δίπλα στον άλλο με τα χέρια τους πιασμένα. Είναι πιθανό ότι οι άνθρωποι πέθαναν ξαφνικά από κάποιο ατύχημα και το πιάσιμο των χεριών είναι ένδειξη φόβου. Σ' έναν άλλο οι σκελετοί βρέθηκαν αγκαλιασμένοι. Ο ένας ήταν ξαπλωμένος σε έκταση και ο άλλος γυρισμένος στο πλάι μέσα στην αγκαλιά του. Και οι δυο είχαν περίπου την ίδια σωματική διάπλαση και έτσι δεν μπορούμε να υποθέσουμε ότι πρόκειται για μητέρα με παιδί. Πιθανώς ήταν ζευγάρι ή αδέρφια.

Εντυπωσιακή ήταν η καλή κατάσταση των σκελετών. Οι περισσότεροι ήταν σχεδόν άθικτοι με τα δόντια όλα στη θέση τους πολύ καλά διατηρημένα. Αυτό θα πρέπει να έχει κάποια σχέση με τις συνθήκες διατροφής που θα πρέπει να βασιζόταν κυρίως στα δημητριακά και τα λαχανικά. Κατά μέσο όρο το ύψος κυμαινόταν ανάμεσα στο 1,60 με 1,70 μ. ενώ μερικοί ήταν ιδιαίτερα ψηλοί.

Παρατηρήθηκαν επίσης κάποιες ιδιαιτερότητες στη στάση των νεκρών, που ίσως οφείλονται στα έθιμα της οικογένειας ή της πατρίδας τους.

Για παράδειγμα σε μερικούς τάφους ο νεκρός έχει τα χέρια ακουμπισμένα πάνω στους ώμους, λυγισμένα στους αγκώνες. Αυτή θεωρείται μια ιδιαίτερα αρχαϊκή στάση (και αναφέρεται και στο βόρειο νεκροταφείο της Κορίνθου).⁴ Είναι όμως πολύ πιθανό ότι οι διάφορες στάσεις των σκελετών οφείλονται στις ιδιαίτερες συνθήκες θανάτου σε μια περιοχή όπου τα ατυχήματα θα ήταν πολύ συχνά.

Συχνά τα κεφάλια των νεκρών ακουμπούσαν πάνω σε μια μικρή πλάκα, θα πρέπει όμως να υπήρξαν και προσκεφάλια⁵ από άλλο υλικό που καταστράφηκε, γιατί πολλά από τα κεφάλια έegerναν μπροστά στο στήθος ή στο πλάι.

Σε ελάχιστες περιπτώσεις στο στόμα των νεκρών βρέθηκε ένα χαλίχι, συμβολικό νόμισμα απαραίτητο σαν εισιτήριο για το πέρασμα στον άλλο κόσμο.

Οι τάφοι είχαν κατεύθυνση από Β-Ν ή Α-Δ και τα κεφάλια των νεκρών ήταν τοποθετημένα συνήθως στο βορρά ή την ανατολή και σε μικρότερο αριθμό στη δύση ή το νότο. Το ίδιο έχει παρατηρηθεί στην αρχαία Κόρινθο και την Όλυνθο, όπου έχουν βρεθεί μεγάλα νεκροταφεία.⁶

Το έθιμο της προσφοράς χτερισμάτων στους νεκρούς πλατιά διαδεδομένο σ' όλη την κλασική Ελλάδα, παρατηρείται και στο νεκροταφείο του Λαυρίου.⁷ Όμως από τους 219 τάφους που ερευνήθηκαν μόνο στους 43 βρέθηκαν χτερίσματα, κι αυτό είναι ενδεικτικό για την οικονομική κατάσταση των νεκρών. Όλα σχεδόν τα αντικείμενα που βρέθηκαν μέσα στους τάφους ήταν πήλινα αγγεία: λήκυθοι, αρυβαλλοειδή, ληκύθια, σκύφοι, φιαλίδια, κύλικες κλπ. Τα περισσότερα χρονολογούνται στο α' μισό του 5 αι. π.Χ. και πιο συγκεκριμένα στα χρόνια 480-460 π.Χ. Υπάρχουν όμως και δείγματα του τέλους του 5ου και των αρχών του 4ου αι. Από το σύνολο των αντικειμένων η ακμή του νεκροταφείου τοποθετείται γύρω στα 470-460 π.Χ. Είναι όμως σαφές ότι υπήρξαν και παλιότερες ταφές. Στην επίχωση που κάλυπτε τους τάφους βρέθηκαν κομμάτια αγγείων του τέλους του 6ου και των αρχών του 5ου αι.

Τα πιο πολλά αγγεία ήταν μικρές λήκυθοι με διακόσμηση κλαδί κισσού (κυρίως από το εργαστήριο του ζωγράφου της Beldam), το πιο συνηθισμένο ταφικό αγγείο της εποχής, ιδιαίτερα για τις φτωχότερες τάξεις. Βρέθηκαν μόνο τέσσερις μεγαλύτερες λήκυθοι που έγινε δυνατό να αποδοθούν σε γνωστά εργαστήρια. Ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα ευρήματα και δείχνουν ότι οι οικογένειες των νεκρών είχαν κάποια μεγαλύτερη οικονομική άνεση. Δεν παρατηρήθηκε κάποια ιδιαίτερη προσοχή στην τοποθέτηση των αντικειμένων μέσα στους τάφους. Τα αγγεία τοποθετούνται δίπλα στο κεφάλι του νεκρού, δίπλα στους ώμους του ή χαμηλά στο ύψος της λεκάνης και άλλοτε είναι απλώς σκορπισμένα γύρω στο σκελετό.

Δεν βρέθηκε καύση νεκρού, μια διαδικασία ταφής που θεωρείται ιδιαίτερα δαπανηρή, εκτός από τρεις περιπτώσεις πυρών όπου δεν είναι σίγουρο

αν πρόκειται για καύση μικρών παιδιών ή επιμνημόσυνη τελετή.⁸

Οι παιδικές ταφές ήταν πολύ λίγες σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των τάφων. Τα βρέφη είχαν τοποθετηθεί μέσα σε αμφορείς ή μικρά πιθάρια και τα μεγαλύτερα παιδιά σε κιβωτιόσχημους τάφους. Πολύ σημαντικό εύρημα ήταν μια μικρή ενεπίγραφη πέτρα που βρέθηκε ανάμεσα στις καλυπτήριες ενός τάφου. Η πλάκα ήταν τοποθετημένη κανονικά με την επιγραφή προς τα κάτω. Ο ίδιος ο τάφος δεν είχε κτερίσματα μπορεί όμως να χρονολογηθεί στο α' μισό του 5ου αι. π.Χ. με βάση τους γύρω τάφους. Η πέτρα ήταν ακανόνιστη με διαστ. 63×33 εκ. Πάνω της είχε χαραχτεί πρόχειρα η παρακάτω επιγραφή:

ΕΥΔΗ/ΜΟΣ ΘΟΡ/ΑΙΕΥΣ (ΑΠΕΓΡΑ)ΨΑΤΟΜΕΤΑΛ
ΛΟΝ ΕΡΜΑΙΚΟΝ ΑΝΑ ΣΑΞΙΜΟΝ

που σημαίνει ότι κάποιος Εύδημος, δημότης του Θορικού μίσθωσε ένα μεταλλείο που είχε ξαναδουλευτεί και παλιότερα με την ονομασία Ερμαϊκό, δηλ. αφιερωμένο στο θεό Ερμή. Όπως είναι γνωστό στην αρχαία αγορά των Αθηνών⁹ βρέθηκαν οι επιγραφές πωλητών που δίνουν πολλά στοιχεία για την οργάνωση και λειτουργία των μεταλλείων του Λαυρίου. Στις επιγραφές αυτές καταγράφονται συνήθως το όνομα του μισθωτή στον οποίο η αρχή των πωλητών παραχωρεί την εκμετάλλευση κάποιου μεταλλείου, το όνομα του μεταλλείου, η τοποθεσία που βρίσκεται και τα σύνορά του. Αντίστοιχες επιγραφές τοποθετούνται και στα ίδια τα μεταλλεία για όσο καιρό κρατάει η εκμίσθωση. Το όνομα του μεταλλείου αναφέρεται συνήθως σε κάποιο θεό ή ήρωα με σκοπό να προκαλέσει την εύνοιά του για να εξασφαλιστεί η καλή απόδοση του έργου.

Τέτοια είναι και η επιγραφή που βρέθηκε πάνω στον τάφο. Το ιδιαίτερα σημαντικό σ' αυτή την περίπτωση είναι η χρονολόγησή της. Με βάση τη χρονολόγηση του τάφου τοποθετείται πιθανότατα στο α' μισό του 5ου αι. π.Χ. και οπωσδήποτε όχι μετά το τέλος του.

Έχουμε έτσι ένα στοιχείο για ύπαρξη παρόμοιων επιγραφών και τον 5ο αι. π.Χ. όταν όλες σχεδόν οι επιγραφές των πωλητών που βρέθηκαν ως τώρα ανήκουν στον 4 αι. π.Χ. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ιστορία της Λαυρεωτικής και των μεταλλείων της και θα πρέπει να ερευνηθεί ιδιαίτερα. Παράλληλα ενισχύεται η άποψη ότι τον 5ο αι. π.Χ. τα μεταλλεία ανήκαν στο δήμο της Αθήνας και τα έσοδά τους μοιράζονταν στους πολίτες.

Ένα άλλο πρόβλημα που μπαίνει είναι αυτό του δήμου ή του οικισμού στον οποίο ανήκουν οι εγκαταστάσεις που εντοπίστηκαν στην περιοχή της ΕΒΟ. Είναι γνωστό ότι στη Λαυρεωτική υπήρχαν πολύ οικισμοί εξαιτίας των μεταλλείων. Κάποιος απ' όλους ήταν το κέντρο, η «πρωτεύουσα» και έπαιρνε το όνομα του δήμου. Από τις επιγραφές των πωλητών έχουμε επίσης τα ονόματα πολλών τοποθεσιών της Λαυρεωτικής, που πρέπει να αντιστοιχούν σε οικισμούς ή ευρύτερες περιοχές, ή τόπους μεταλλείων.

Οι πρώτοι κάτοικοι της Λαυρεωτικής θα πρέπει να ασχολήθηκαν με τη γεωργία. Όμως τουλάχιστον από τον 6ο αι. π.Χ. θα είχαν αρχίσει να δημιουργούνται κοινότητες μεταλλωρύχων και καθώς δεν υπήρχε πια ενδιαφέρον για καλλιεργήσιμη γη οι κοινότητες αυτές μπορούσαν να βρίσκονται πολύ κοντά η μία στην άλλη. Έτσι εξηγείται και το πλήθος των τοπωνυμίων που βρίσκουμε στις επιγραφές των πωλητών.

Η πρώτη αναφορά στα μεταλλεία του Λαυρίου γίνεται από τον Αριστοτέλη¹⁰ στην Αθηναίων Πολιτεία όπου μιλάει για την ανακάλυψη του μεγάλου κοιτάσματος της Μαρώνας στα πρώτα χρόνια του 5ου αι. (το 483/2 π.Χ.). Τότε ξαφνικά τα έσοδα του δήμου της Αθήνας από τα μεταλλεία διπλασιάζονται. Κι αντί να μοιραστούν στους πολίτες της Αθήνας, όπως γινόταν ως τότε, ύστερα από πρόταση του Θεμιστοκλή,¹¹ διατίθενται για την κατασκευή του στόλου που νίκησε τους Πέρσες στη ναυμαχία της Σαλαμίνας το 480 π.Χ. Η ανακάλυψη όμως του τόσο σημαντικού κοιτάσματος της Μαρώνας που έδωσε τέτοια δύναμη στο δήμο της Αθήνας προϋποθέτει χρόνια δουλειάς και ερευνών. Όλοι οι ερευνητές της ιστορίας του Λαυρίου συμφωνούν ότι ήδη από τον 6ο αι. π.Χ. πρέπει να είχε αρχίσει η συστηματική εκμετάλλευση των μεταλλείων τουλάχιστον των επιφανειακών κοιτασμάτων. Ένα σημαντικό κίνητρο γι' αυτό θα πρέπει να ήταν η καθιέρωση στην Αθήνα των αργυρών νομισμάτων, στο α' μισό του 6ου αι. π.Χ. Θεωρείται επίσης βέβαιο ότι ο Πεισίστρατος στηρίχτηκε στα έσοδα των μεταλλείων καθώς και στους κατοίκους της Λαυρεωτικής για να πάρει την εξουσία. Σύμφωνα με τον URE¹² οι οπαδοί του Πεισίστρατου ήταν οι διάκριτοι, οι ορεινοί δηλ. τάξη των φτωχών γεωργών και τεχνιτών των ορεινών περιοχών της Αττικής.

Όλα τα παραπάνω ήταν ως τώρα απόψεις βασισμένες κυρίως στις αρχαίες πηγές και θεωρητικές έρευνες και πολύ λιγότερο στα αρχαιολογικά δεδομένα. Είναι η πρώτη φορά που αποδεικνύεται ανασκαφικά η ύπαρξη οικισμών και μεταλλευτικών εγκαταστάσεων στη Λαυρεωτική τον 6ο αι. π.Χ. Γιατί, αφού το νεκροταφείο που ανακαλύφθηκε στην περιοχή της ΕΒΟ, ήταν σε ακμή τα πρώτα χρόνια του 5ου αι. π.Χ., αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι που είχαν ταφεί εκεί, έζησαν και δούλεψαν στην περιοχή τουλάχιστον τα τελευταία 20-30 χρόνια του 6ου αι. Παράλληλα εγκαταστάσεις που ερευνήθηκαν από τον Β. Κακαβογιάννη χρονολογούνται επίσης στον 5ο αι. π.Χ. κι αυτό ενισχύει την παραπάνω άποψη.

Η Μαρώνα,¹³ (που στο κείμενο του Αριστοτέλη ταυτίζεται με το Λαύριο), τοποθετείται σε διάφορα μέρη από τους ερευνητές της Λαυρεωτικής. Ο Ardaillon και ο Κορδέλλας την τοποθετούν κοντά στην Καμάριζα. Ειδικά ο Ardaillon¹⁴ λέει ότι πρέπει να βρίσκεται 3 ή 4 χλμ. Δ/ΒΔ του Λαυρίου. Ο Labarbe¹⁵ στο έργο του για τον ναυτικό νόμο του Θεμιστοκλή την τοποθετεί χαμηλότερα Δ/ΝΔ του Λαυρίου κοντά στην περιοχή του νεκροταφείου και των υπόλοιπων εγκαταστάσεων.

Από τα τοπογραφικά στοιχεία που δίνουν οι επιγραφές των πωλητών η Μαρώνεια ήταν ένα σημαντικό κέντρο της μεταλλευτικής δραστηριότητας και πιθανότατα κάποιος οικισμός με τις μεταλλευτικές εγκαταστάσεις γύρω του. Οδηγούσαν σ' αυτή πολλοί δρόμοι που αναφέρονται συχνά στις επιγραφές και πάντα σε σχέση και με το Λαύριο. Στη Μαρώνεια αναφέρεται επίσης «μέταλλον Ερμαϊκόν». Μέταλλο ερμαϊκό αναφέρεται και στην επιγραφή που βρέθηκε ανάμεσα στις καλυπτήριες πλάκες του τάφου του νεκροταφείου.

Όλες οι επιγραφές και τα στοιχεία των επιγραφών ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στην εικόνα που δημιουργεί το κέντρο που βρέθηκε στην ΕΒΟ. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εργαστηρίων, τόσος που δεν έχει εντοπιστεί στην υπόλοιπη Λαυρεωτική, υπάρχουν δρόμοι που συνδέουν τα εργαστήρια αλλά και οδηγούν σε διάφορα γνωστά κέντρα όπως το Λαύριο και τη Σούριζα. Αποκαλύφθηκε ένα μεγάλο νεκροταφείο και εντοπίστηκαν και άλλα στα γύρω υψώματά που σημαίνει ύπαρξη ενός αρκετά πολυάριθμου πληθυσμού και κάποιων οικισμών.

Η περιοχή δεν απέχει πολύ απ' αυτή που ορίζουν οι ερευνητές για την Μαρώνεια.

Μπορούμε λοιπόν να πούμε με κάποια βεβαιότητα ότι το μεταλλευτικό κέντρο που αποκαλύφθηκε στην περιοχή της ΕΒΟ είναι η Μαρώνεια του Αριστοτέλη ο τόπος που χάρη στα μεταλλεία του έδωσε τη νίκη της Αθήνας ενάντια στους Πέρσες, που στήριξε την Αθηναϊκή Πολιτεία.

Ανεξάρτητα πάντως από την ταύτιση η αποκάλυψη και διατήρηση του τόσο σημαντικού αυτού κέντρου και η παραπέρα έρευνά του συμβάλλει αποφασιστικά στη μελέτη της ιστορίας της Λαυρεωτικής που τόσο σημαντικό ρόλο έπαιξε στην ανάπτυξη της Αθήνας. Η παρακμή των μεταλλείων συνετέλεσε στην πτώση της δύναμής της.

Μ. ΣΑΛΛΙΩΡΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αναφέρονται από τον Ardaillon «πολυγωνικοί μυκηναϊκοί τοίχοι». Ardaillon, Les mines de Laurion. σ. 127.
2. Άλλο ένα μεγάλο νεκροταφείο αποκαλύφθηκε από την Όλγα Κακαβογιάννη κατά την κατασκευή του εργοστασίου της ΔΕΗ, αυτό όμως είναι μέσα στα όρια του αρχαίου δήμου του Θερικού.
3. Για τους δρόμους στη Ν. Αττική βλ. J.H. Young, Greek roads in S. Attica, Antiquity 30, 1956.
4. Corinth vol. XIII. The north cemetery, σ. 69 σημ. 20.
5. D. Kurtz-J. Boardman. Greek Burial Customs, σ. 144.
6. Corinth XIII. ό.π.. σ. 69.
7. Corinth XIII. σ. 78. Kurtz-Boardman. ό.π.. σ. 100-101.
8. Kurtz-Boardman. ό.π.. σ. 1-16.

9. M. Crosby. The leases of the Laurion mines, Hesperia, 1950.
10. Αριστοτέλης, Αθ. Πολ. 22, 7.
11. J. La Barbe, La loi navale, de Themistocle.
12. P.N.Ure The Origin of Tyranny.
13. Ardaillon, ό.π., σ. 137.
14. Ardaillon, ό.π., σ. 137-138.
15. La Barbe ό.π., σ. 34.

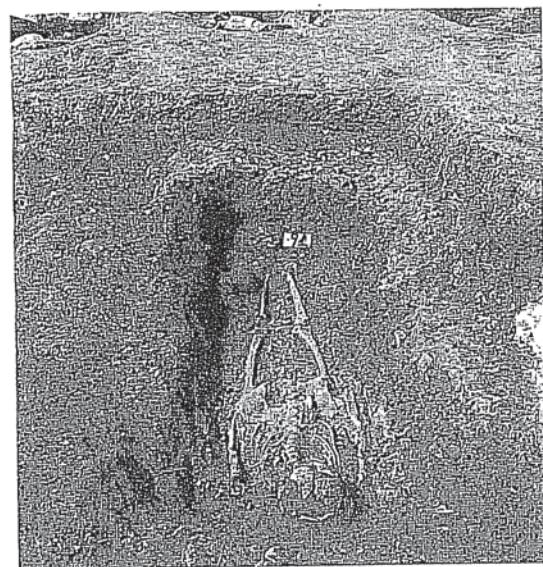
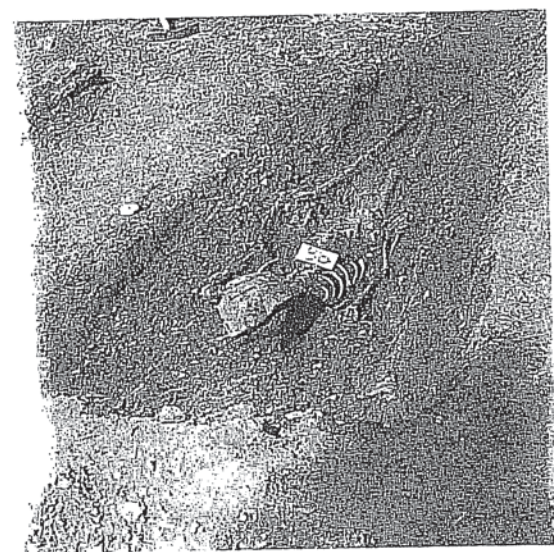
Summary

AN ANCIENT CEMETERY AT LAVRION

An ancient, 5th BC cemetery was discovered in the year 1980, 3-4km W-SW of the town Lavrion in SE. Attica.

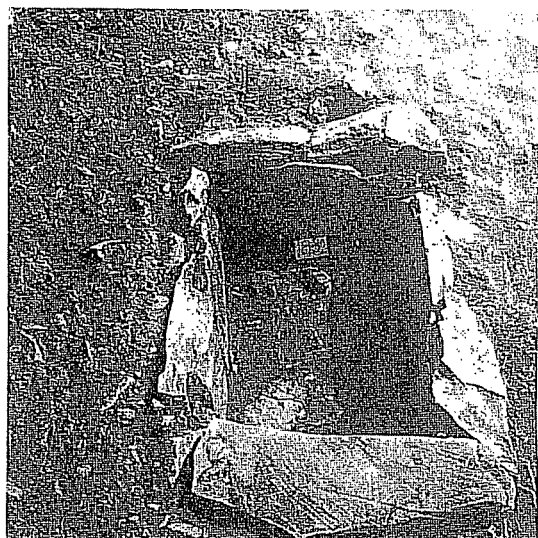
This cemetery, together with other archaeological remains in the adjacent area, very strongly suggests, that this area of the Lavreotiki was an important center of metallurgy and there is a probability that this was the site of the well-known ancient town Marónia, one of the most important metallurgical sites of the Lavreotiki in classical times.

M. SALLIORA - OECONOMAKOU

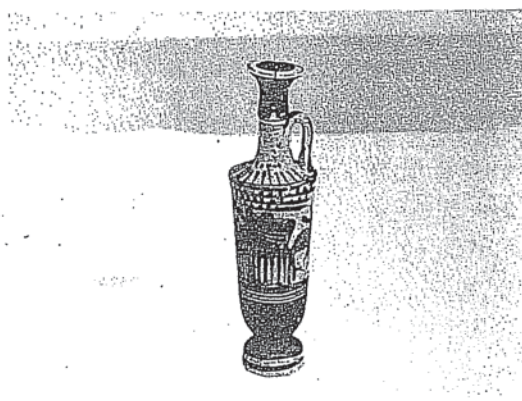
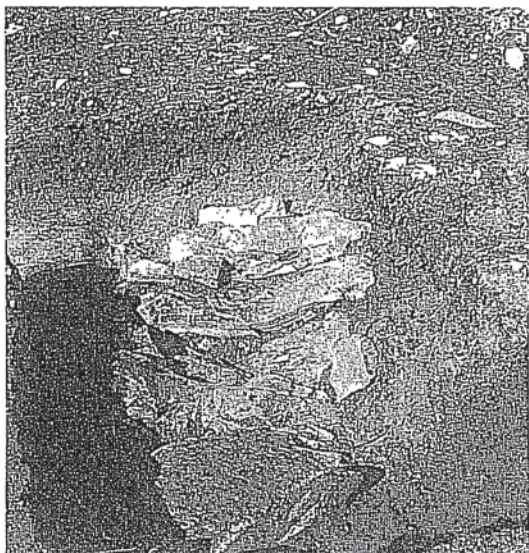

1-4. Τάφοι των τομέων 1-2.

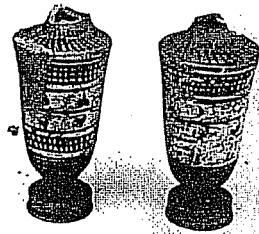
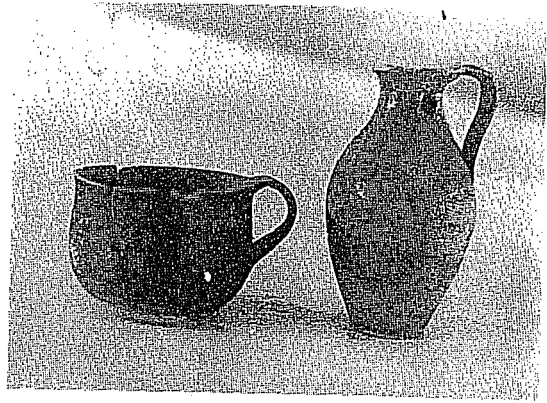
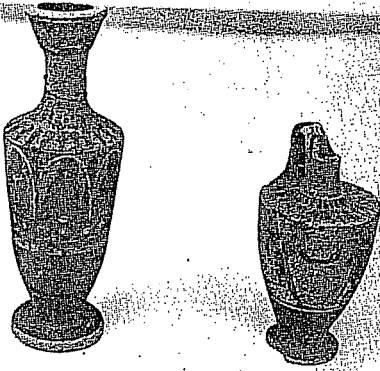

5-7. Τάφοι των τομέων 1-2:

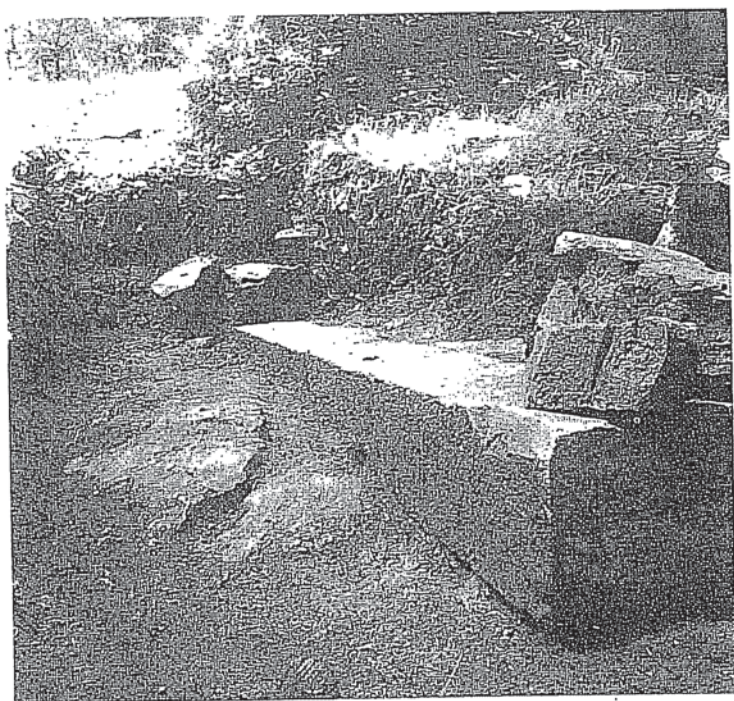

10. Η καλυπτήρια πλάκα του τάφου 25 με την επιγραφή μισθώσεως μεταλλείου.

11. Λήκυθος της ομάδας του ζωγράφου του Αίμονα από τον τάφο. περ. 475 π.Χ.

12-15. Κτερίσματα από τους τάφους (α' μισό του 5ου αι. π.Χ.)

16-17. Επιφανειακά αρχαία μέσα στο εργοτάξιο της ΕΒΟ.